

PHÂN TÍCH VÀ CẢM NHẬN BÀI THƠ ĐI ĐƯỜNG CỦA HỒ CHÍ MINH

1. Dàn ý phân tích bài thơ Đi đường của Bác

a. Mở bài:

- Bài thơ “Đi đường” là một trong những bài thơ thể hiện phẩm chất, tinh thần lạc quan của Hồ Chí Minh - vị lãnh tụ vĩ đại của dân tộc.

b. Thân bài:

- Luận điểm 1: Hành trình đi đường núi gian lao:

+ Cách nói trực tiếp: đi đường - gian lao: tự bản thân phải được thực hành, được trải nghiệm thì mới hiểu được tính chất sự việc.

+ Điệp từ “núi cao” thể hiện sự khúc khuỷu, trùng trùng điệp điệp những ngọn núi nối tiếp nhau.

=> Suy ngẫm về sự khổ ải, khúc khuỷu, đầy trắc trở của cuộc đời; ý chí, nghị lực sẵn sàng vượt qua tất cả.

- Luận điểm 2: Niềm vui sướng khi được đứng trên đỉnh cao của chiến thắng:

+ Niềm vui sướng khi chinh phục được độ cao của núi: “lên đến tận cùng”.

+ Tâm thế, vị thế của con người khi chinh phục được thiên nhiên, vượt qua được giới hạn của bản thân: “thu vào tầm mắt muôn trùng nước non”.

=> Niềm vui sướng khi được tự do đứng ngắm nhìn cảnh vật bên dưới. Sự chiêm nghiệm về cuộc đời: vượt qua gian lao sẽ đến được đỉnh cao của chiến thắng.

- Luận điểm 3: Nghệ thuật:

+ Thể thơ tứ tuyệt giản dị, hàm súc.

+ Liên tưởng sâu sắc, thể hiện tư tưởng của tác giả.

c. Kết bài:

- Khẳng định lại nội dung tác phẩm: Bài thơ “Đi đường” đã thể hiện nghị lực, ý chí và tinh thần lạc quan vượt lên mọi hoàn cảnh của Hồ Chí Minh.

- Liên hệ và đánh giá tác phẩm: Qua những bài thơ như vậy, chúng ta có thể hiểu thêm được về những phẩm chất cao đẹp của Người, từ đó nhắc nhở mỗi thanh niên Việt Nam học tập và noi theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh.

2. Bình giảng về tác phẩm Đi đường của Hồ Chí Minh

Nhật kí trong tù của Hồ Chí Minh là tác phẩm văn học có giá trị lớn, là một tác phẩm quý trong kho tàng văn học Việt Nam. Nhiều bài thơ trong Nhật kí trong tù thể hiện quan niệm sống đúng đắn, trở thành bài học quý cho tất cả mọi người. Bài thơ Đi đường là một dẫn chứng tiêu biểu. Đọc bài thơ Đi đường của Bác ta lại có thêm một bài học quý giá trong đường đời.

Trước hết, hình ảnh con đường trong bài thơ là con đường đi lại. Con đường lên núi thật khó khăn vất vả, nhiều gian nan, khó nhọc. Vượt qua ngọn núi này, phải trèo lên ngọn núi khác cao hơn, núi non trập trùng nối tiếp nhau. Thế nhưng, khi đã đặt chân lên đỉnh núi cao nhất, ta sẽ thấy được mọi thứ ở xung quanh, khi đó mọi khó khăn sẽ trở thành nhỏ bé.

Hình ảnh con đường trong bài thơ chứa đựng một ẩn ý sâu sắc. Con đường ấy chính là cuộc đời. Cuộc đời người có lắm gian nan, vất vả. Nếu có quyết tâm và lòng kiên trì vượt qua thử thách thì nhất định sẽ có được thành quả cao.

Mở đầu là một câu thơ giản dị gần như một lời nói thường:

"Tẩu lộ tài tri tẩu lộ nan"

Trước hết là nghĩa cụ thể của nó. Nói "đi đường" thực chất là bị giải đi đường, là đi đày. Bác tuy không kể, không tả, nhưng chúng ta, những người đọc thơ Bác hôm nay, không thể không đặt bài thơ trong khung cảnh Bác bị giải đi triền miên giữa cảnh đói rét thiếu thốn, giữa cảnh nắng dọi mưa dầm, giày dép tả tơi, 53 cây số một ngày, tay bị trói, cổ mang vòng xích. Vậy mà, câu thơ nói đi nói lại dường như chỉ là một nhận xét, một đúc kết bình thường. Từ "mới biết" nghe nhẹ nhàng, khiêm tốn nhưng chất chứa ở bên trong biết bao sóng gió cuộc đời, bao nhiêu suy nghĩ của người trong cuộc. Như thế, câu đầu trong bài "Đi đường" không chỉ là sự đúc kết trong một cuộc đi đường cụ thể, mà còn bao hàm một thái độ đánh giá, nhận thức được suy nghĩ trong suốt cả chặng đường dài trên bước đường đời nói chung, trên bước đường cách mạng nói riêng. Câu thơ do vậy vừa mang nội dung cụ thể, vừa mang nội dung khái quát.

"Trùng san chi ngoại hựu trùng san"

Nguyên tác sử dụng điệp ngữ "trùng san - nhiều lớp núi chồng lên nhau" nhấn mạnh về núi non để làm rõ nghĩa cho "tẩu lộ nan - đi đường khó" ở câu khai. Bản dịch tiếng Việt cũng sử dụng điệp ngữ "núi cao", quan hệ từ "rồi lại", và cả tính từ láy âm "trập trùng" để cụ thể hóa "gian lao" ở câu khai. Như thế thì câu thơ dịch khá hoàn chỉnh, kể cả chất thơ. Từ sự việc có thật là lúc ở tù nhà thơ bị giải đi từ nhà lao này sang nhà lao khác ở tỉnh Quảng Tây, một tỉnh có địa hình nhiều rừng núi nhà thơ muốn nhấn mạnh đến những khó khăn không bao giờ dứt trong đời sống của mỗi người. Đường đời bình thường đi đã mệt, đường giành lại độc lập tự do đã bị thực dân tước mất thì khó khăn và nguy hiểm khôn lường. Lịch sử Việt Nam trong sự nghiệp bảo vệ Tổ quốc, giữ vững độc lập - tự do cho dân tộc từ thời dựng nước cho tới lúc nhà thơ bị bắt và làm bài thơ này đã chứng minh cụ thể cho sự khó khăn khôn lường ấy.

Hai câu cuối:

"Trùng san đặng đáo cao phong hậu

Vạn lí dư đồ cố miện gian"

Cảnh núi non tiếp nối, không dứt, như vẽ ra trước mắt ta khung cảnh những lớp núi điệp trùng, hết lớp này đến lớp khác, trong đó con người, với tư cách là chủ thể của khung cảnh đang vượt lên những lớp núi chất chồng kia, đang đứng ở đỉnh cao ngất với niềm khoan khoái tự hào, thu vào tầm mắt cả một không gian khoáng đạt, cao rộng, cả khung cảnh gấm vóc hùng vĩ của đất nước, non sông. Câu thơ tả cảnh nhưng không giấu nổi một tiếng reo hạnh phúc ở bên trong, cái niềm hạnh phúc chân chính của một con người đã vượt qua bao chặng đường khổ ải, đã đi và đã đến đích, đang đứng ở đỉnh cao vợi vợi. Trong khuôn khổ âm điệu, hình ảnh, vần luật của thơ ca cổ điển, khuôn phép, mực thước, ý thơ lại như có khuynh hướng muốn vượt ra ngoài, muốn vượt lên cái bình thường, để vươn tới cái tầm cao cả. Những câu thơ ấy mang vẻ đẹp của một thiên nhiên lớn và một tâm hồn lớn. Nó không chỉ diễn tả độ cao vợi vợi của khung cảnh núi non cụ thể, nó còn diễn tả chiều cao của tầm nhìn, của ý chí, nghị lực, niềm tin, của lí tưởng cao cả, đẹp đẽ. Quả là khi đã có một lí tưởng cao cả, một bản lĩnh kiên cường, không có đỉnh cao nào mà con người không thể đạt tới. Và lúc bấy giờ còn người sẽ tìm thấy nguồn hạnh phúc vô biên. Cái kết luận ý nghĩa của bài thơ mang lại cho người đọc là như thế.

Bài thơ "Đi đường" không đơn giản dừng lại ở việc nói tới chuyện đường đi khó mà hình ảnh núi cao trập trùng còn biểu tượng cho sự khó khăn vất vả trong hành trình cuộc sống và hành trình cách mạng. Người chiến sĩ cách mạng phải trải qua rất nhiều chông gai thử thách nhưng khi đã nếm đủ những trái đắng đó thì sẽ gạt hái được thành công, sẽ đem lại thắng lợi rực rỡ.

Và đường đời cũng thế. Khi con người đã vượt qua thách thức thì sẽ đem lại kết quả xứng đáng, tạo nên những giá trị cao đẹp, bất tử, thiêng liêng. Bài thơ "Đi đường" ngắn gọn mà ý thơ mênh mang, gọi cho người đọc nhiều bài học ý nghĩa triết lí sâu sắc.

3. Bài văn nêu cảm nhận của em về văn bản Đi đường

Bài thơ "Đi đường" có tựa đề là một cụm từ, chỉ một hệ thống. Bài thơ, do vậy có một ý nghĩa riêng, ngoài việc diễn tả cảm xúc trước cảnh núi non điệp trùng, đất trời cao rộng, hùng vĩ, nó còn thể hiện tư thế chủ động của một nhà thơ - chiến sĩ.

"Tẩu lộ tài tri tẩu lộ nan"

Trong hoàn cảnh ăn uống thiếu thốn của tù nhân, lại đeo thêm xích xiềng, đi trong mưa gió, lại không được tự do ngơi nghỉ, thì có phải là một thử thách lớn lao vô cùng? Vậy mà ở đây, lời thơ không mang nỗi oán than, mà chỉ như là một sự khám phá, một sự chiêm nghiệm về cuộc sống: "Đi đường mới biết gian lao", qua đó ta cảm nhận được bản lĩnh và nghị lực của một nhà thơ chiến sĩ,

Ở câu hai, tác giả tả cảnh núi non hiểm trở, cũng không hề tả nỗi nhọc nhằn vì xiềng xích của mình. Câu thơ là một cách độc thoại nội tâm, một sự suy ngẫm về lẽ đời và sự ghi chép khi đã tìm ra được một chân lí thú vị trong lúc phải chịu đựng những cảnh đọa đầy phi lí, phi nhân.

"Trùng san chi ngoại hựu trùng san"

Điệp từ "trùng san" như mở ra trước mắt người đọc cả một con đường gập ghềnh những núi, càng nhấn mạnh sự trải dài như vô tận, không dứt hết lớp núi này đến lớp núi khác. Con đường đó dường như đối lập với sức người, vất cạn sức lực của con người. Phải vượt qua con đường như thế mới có thể thấu hiểu được cái chân lí tưởng chừng như giản đơn: "Đi đường mới biết gian lao" mà Bác đã nói ở trong câu thơ đầu.

Hai câu thơ chỉ đơn giản nói chuyện đi đường vất vả, không hề trực tiếp miêu tả hình ảnh người đi đường. Nhưng ta vẫn thấy hình ảnh người đi đường xuất hiện. Con người ở đây không phải xuất hiện trong trạng thái thảnh thơi ngồi ngắm quang đường với trập trùng những núi, không phải lữ khách du ngoạn để ngắm cảnh non sông, mây trời mà là một người tù đang phải trên đường chuyển lao.

"Trùng san đặng đảo cao phong hậu

Vạn lí dư đồ cố miện gian"

Cả nguyên tác lẫn bản dịch đều dùng phép đảo ngữ để nhấn mạnh "trùng san - núi cao". Khó khăn nào cũng cố gắng vượt qua, núi cao nào cũng leo tới đỉnh rồi lại tiếp bước. Càng vượt được nhiều núi cao, trong thực tế, càng tích lũy được nhiều kinh nghiệm trèo đèo, lội suối, vượt qua những vực sâu... nguy hiểm. Hiểu rộng ra trong mọi lĩnh vực của cuộc sống, kể cả việc học hành, càng vượt qua nhiều khó khăn càng tích lũy được nhiều kinh nghiệm trong giải quyết công việc. Lúc ấy ta sẽ vững tin khi đối diện với một khó khăn mới khác trên bước đường đời.

Trong cuộc đời hoạt động, Bác đã đến nhiều nơi, gặp gỡ nhiều người. Mỗi nơi, mỗi người đều giúp Bác thêm kiến thức, kinh nghiệm. Khi đã vượt qua tất cả những ngọn núi thấp để

đến đỉnh ngọn cao nhất: vượt qua khó khăn lớn lao nhất thì đạt đến thành công. Hình ảnh kỳ vĩ: con người với thân hình nhỏ bé đứng trên đỉnh cao của ngọn núi vĩ đại: một bức tranh thật hào hùng; thành công ấy thật vinh quang. Vượt qua khó khăn lớn nhất sẽ thấy rõ đường đời cái gì là trắc trở, cái gì là hạnh phúc, bình yên.

www.eLib.vn